

Базаєва Марія Олександрівна 

методист,

Авіаційно-космічний центр Київського Палацу дітей та юнацтва,

м. Київ, Україна

mariia.bazaieva@gmail.com

ОСВІТНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ: АДАПТАЦІЯ ДОСВІДУ США В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто освітні програми для ветеранів у США, зокрема, механізми фінансування, організаційні моделі та підходи до соціальної адаптації. Проаналізовано можливості їх впровадження в Україні з урахуванням специфіки соціально-економічних умов та потреб українських ветеранів. Запропоновано концепцію адаптації американського досвіду для створення ефективних програм навчання, перекваліфікації та професійної реабілітації ветеранів в Україні.

Ключові слова: ветерани, освітні програми, соціальна адаптація, професійна реабілітація, США, Україна.

Annotation. The article examines educational programs for veterans in the United States, in particular, financing mechanisms, organizational models and approaches to social adaptation. The possibilities of their implementation in Ukraine are analyzed, taking into account the specifics of socio-economic conditions and the needs of Ukrainian veterans. The concept of adapting the American experience for the creation of effective programs of training, retraining and professional rehabilitation of veterans in Ukraine is proposed.

Key words: veterans, educational programs, social adaptation, professional rehabilitation, USA, Ukraine.

Вступ. В умовах зростання кількості ветеранів, які повертаються до цивільного життя після проходження військової служби, проблема їх соціальної адаптації набуває особливої актуальності. Одним із ключових інструментів такої адаптації є освітні програми, що дозволяють не лише отримати нові знання, а й сприяють інтеграції в суспільство.

У США діє низка ефективних ініціатив, які підтримують ветеранів у процесі отримання освіти та професійної перепідготовки. Найвідомішою є програма G. I. Bill, яка з 1944 року допомагає військовослужбовцям здобувати освіту, отримувати фінансову підтримку та адаптуватися до цивільного життя. Досвід США у цій сфері може бути корисним для України, яка наразі шукає оптимальні моделі соціальної реабілітації ветеранів.

Мета статті – аналіз основних освітніх програм для ветеранів у США та розгляд можливості їх адаптації в українських реаліях.

Результати дослідження.

Освітні програми для ветеранів у США. G. I. Bill of Rights.

Першу повноцінну освітню програму для ветеранів, що отримала назву G. I. Bill, було запроваджено у США згідно із законом 1944 року (Servicemen's Readjustment Act) [1]. Згодом вона неодноразово оновлювалася, адаптуючись до змін у суспільстві та економіці. Початково її метою було створення основи для комплексної реабілітації й інтеграції ветеранів Другої світової війни до мирного життя.

Програмою було передбачено:

1. Покриття витрат на навчання у вищих навчальних закладах;
2. Фінансування програм професійної перепідготовки;
3. Надання щомісячної стипендії ветеранам;
4. Підтримку під час працевлаштування після завершення навчання [1].

Дослідження показують, що ця програма суттєво підвищила рівень працевлаштування ветеранів у США та сприяла їхній соціальній інтеграції.

Окрім програми G. I. Bill, у США діє розгалужена мережа навчальних та кар'єрних центрів, які надають ветеранам підтримку в процесі отримання освіти

та професійної адаптації. Основними з них є VetSuccess on Campus (VSOC), Veterans Upward Bound (VUB), American Corporate Partners (ACP).

Програму VetSuccess on Campus (VSOC) було створено з метою надання підтримки ветеранам, які навчаються у закладах вищої освіти. Вона включає:

1. Персоналізоване кар'єрне консультування – ветерани отримують підтримку у виборі професійного напрямку, який відповідає їхнім навичкам і досвіду;
2. Менторство та психологічну підтримку – студенти-ветерани можуть звернутися до консультантів з питань адаптації до навчального середовища;
3. Допомогу з працевлаштуванням – налагоджена співпраця з роботодавцями та організаціями, які підтримують ветеранів у професійному розвитку.

VSOC функціонує в багатьох університетах США, серед яких Penn State, University of Southern California, Texas A&M та інші [2].

Федеральну програму Veterans Upward Bound (VUB) орієнтовано на підготовку ветеранів до вступу у вищі навчальні заклади. Вона включає:

1. Курси з базових дисциплін (математика, англійська мова, комп'ютерна грамотність);
2. Консультації щодо вибору спеціальності та освітнього закладу;
3. Підготовку до тестів для вступу в коледж або університет.

VUB працює з ветеранами, які планують розпочати навчання після служби, допомагаючи їм адаптуватися до академічного середовища [3].

Програму American Corporate Partners (ACP) програма спрямовано на менторську підтримку ветеранів з боку представників бізнесу. Ветерани отримують доступ до індивідуальних консультацій з менеджерами та підприємцями, онлайн-курсів та тренінгів для розвитку лідерських і підприємницьких навичок, стажувань та працевлаштування у провідних компаніях [4].

АСР має партнерські зв'язки з такими корпораціями, як Google, Amazon, JPMorgan Chase, що сприяє успішній інтеграції ветеранів у цивільний ринок праці.

Окрім федеральних програм, у США працюють десятки некомерційних організацій, які допомагають ветеранам отримати освіту та знайти роботу. Серед них такі: Student Veterans of America (SVA), яка надає підтримку студентам-ветеранам у навчальних закладах; Hiring Our Heroes, що допомагає під час працевлаштування після завершення навчання, Institute for Veterans and Military Families (IVMF) при Syracuse University, що проводить дослідження та розробляє освітні програми для ветеранів. Завдяки таким ініціативам рівень працевлаштування серед ветеранів у США значно зріс, а їхня адаптація до цивільного життя відбувається швидше та ефективніше.

Досвід Сполучених Штатів Америки може бути корисним для України, оскільки історичний розвиток показує, що створення подібних програм дозволяє ветеранам успішно інтегруватися у мирне життя через освіту та професійний розвиток.

Можливості адаптації американського досвіду в Україні.

В Україні після 2014 року значно зросла кількість військовослужбовців, які потребують соціальної адаптації. За даними Міністерства у справах ветеранів України, понад 750 тисяч осіб мають статус ветерана бойових дій.

Основними викликами для них є брак доступних освітніх програм для перекваліфікації, складнощі з фінансуванням навчання, недостатня психологічна підтримка під час навчання, недостатня кількість кар'єрних центрів для ветеранів, законодавчі обмеження, що роблять можливості здобуття освіти більш актуальними для членів родин військовослужбовців і ветеранів, зокрема дітей, а не для них самих.

Зважаючи на позитивний досвід США у підтримці освітніх програм для ветеранів, Україна може адаптувати найефективніші моделі з урахуванням власних соціально-економічних реалій.

Одним із ключових аспектів успішної освітньої політики підтримки ветеранів є забезпечення їхнього доступу до навчання без фінансових бар'єрів. В Україні існують певні державні пільги для ветеранів у сфері освіти, проте вони не завжди покривають реальні потреби. Досвід США демонструє варіанти пошуку шляхів фінансування освітніх програм для ветеранів, що можуть бути адаптовані в українських умовах:

1. Державне фінансування за аналогією з G. I. Bill, яке передбачатиме оплату навчання ветеранів у вищих навчальних закладах і професійних школах, стипендіальну підтримку для ветеранів, які навчаються на денній формі, компенсацію витрат на навчальні матеріали, проживання та транспорт. Фінансування такої програми може здійснюватися через державний бюджет із залученням коштів міжнародних партнерів та благодійних фондів.

2. Податкові стимули для роботодавців. У США діє система податкових пільг для компаній, які наймають ветеранів. В Україні можливо запровадити аналогічний механізм, коли підприємства, що сприяють навчанню та перекваліфікації ветеранів, отримуватимуть податкові пільги або державні гранти.

3. Грантові та благодійні програми. Розвиток партнерства з міжнародними організаціями може сприяти фінансуванню освітніх проєктів для ветеранів. Створення спеціальних грантових програм дозволить також підтримати ініціативи неурядових організацій, які активно працюють із ветеранами в Україні і є на сьогодні прикладом успішної роботи у напрямі підтримки інтеграції ветеранів у мирне життя.

4. Створення мережі навчальних та кар'єрних центрів для ветеранів. Для ефективної соціалізації ветеранів важливо не лише забезпечити їх можливість здобуття освіти, а й створити систему підтримки під час навчання та подальшого працевлаштування.

5. Відкриття центрів професійної освіти на базі університетів. За прикладом програми VetSuccess on Campus (VSOC) в українських вишах можна створити спеціалізовані центри підтримки ветеранів. Основні функції таких

центрів: консультаційна допомога у виборі спеціальності та закладу освіти, психологічна підтримка під час навчання, координація програм стажування та працевлаштування, організація тренінгів із лідерства, підприємництва та фінансової грамотності.

6. Навчальні курси та тренінги на базі громадських організацій. Окрім державних навчальних закладів, некомерційні організації можуть відігравати важливу роль у навчанні ветеранів. Наприклад, у США діють такі ініціативи, як Institute for Veterans and Military Families (IVMF), які пропонують спеціалізовані бізнес-курси для ветеранів. В Україні можна створити схожі програми за участю бізнес-шкіл, фондів та освітніх платформ.

7. Інтеграція ветеранів у наукову та інноваційну діяльність. Окрім традиційної освіти, варто розглянути можливість залучення ветеранів до наукових досліджень та інноваційних стартапів. Наприклад, у США існують програми, що допомагають ветеранам започаткувати власні технологічні компанії. В Україні такі ініціативи можна реалізувати через підтримку стартапів у галузях агротехнологій, ІТ, зеленої енергетики тощо.

8. Розвиток дистанційного навчання для ветеранів. З урахуванням специфіки адаптації ветеранів, дистанційне навчання є одним із найперспективніших напрямів.

9. Платформи онлайн-навчання для ветеранів. Американські університети пропонують ветеранам спеціальні онлайн-програми, які дозволяють здобувати освіту у зручному форматі. В Україні доцільно розробити національну платформу дистанційного навчання для ветеранів, яка включатиме: онлайн-курси з різних спеціальностей; доступ до лекцій провідних викладачів; інтерактивні практичні завдання та тести; сертифікацію після завершення навчання. Таку платформу можна інтегрувати з вже існуючими ресурсами, такими як Prometheus, EdEra, Coursera.

10. Спеціалізовані ІТ-курси та програми з перекваліфікації. Ветерани, які повертаються до мирного життя, часто потребують швидкої перекваліфікації. Досвід США показує, що одним із найкращих варіантів є

навчання у сфері інформаційних технологій. В Україні можна створити програми, аналогічні американським: «Vets Who Code» – навчання основам програмування для ветеранів; «CyberVets USA» – підготовка фахівців у сфері кібербезпеки; «Operation Code» – допомога ветеранам у працевлаштуванні в ІТ-компаніях. Співпраця з українськими ІТ-компаніями та міжнародними технологічними гігантами (Google, Microsoft, Cisco) сприятиме реалізації подібних програм.

11. Психологічна підтримка та соціальна адаптація ветеранів у процесі навчання. Освітні програми для ветеранів повинні враховувати не лише академічні потреби, а й психологічні аспекти адаптації.

12. Програми менторства та наставництва. Один із ключових елементів американських освітніх програм для ветеранів – менторська підтримка. В Україні можна створити мережу наставників, які допомагатимуть ветеранам адаптуватися до навчання та майбутньої професійної діяльності.

13. Інтеграція з центрами психологічної допомоги. Університети та громадські організації, що працюють із ветеранами, повинні мати доступ до професійних психологів, які надаватимуть підтримку під час навчання.

Висновки. Аналіз досвіду США свідчить, що освітні програми для ветеранів є ефективним інструментом їх соціальної адаптації. В Україні можна запровадити аналогічні ініціативи, що включатимуть фінансування освіти, створення кар'єрних центрів та розвиток дистанційного навчання. Впровадження таких програм сприятиме інтеграції ветеранів у суспільство, покращенню їхнього соціально-економічного становища та зменшенню рівня безробіття серед колишніх військовослужбовців.

Адаптація американського досвіду в Україні може суттєво покращити систему підтримки ветеранів у сфері освіти та професійної реабілітації. Запровадження державного фінансування, розвиток навчальних і кар'єрних центрів, підтримка онлайн-освіти та психологічного супроводу дозволять створити ефективну систему соціальної адаптації ветеранів, що сприятиме їхній інтеграції в мирне життя та ринок праці.

Список використаних джерел

1. Servicemen's Readjustment Act. 6.22.1944. URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/servicemens-readjustment-act> (дата звернення: 19.02.2025).
2. VetSuccess on Campus. Veterans Benefits Administration. URL: <https://www.benefits.va.gov/vocrehab/vsoc.asp> (дата звернення: 19.02.2025).
3. Veterans Upward Bound. U.S. Department of Education. URL: <https://www.ed.gov/grants-and-programs/grants-higher-education/trio/veterans-upward-bound-program> (дата звернення: 19.02.2025).
4. American Corporate Partners. Mission. URL: <https://www.acp-usa.org/about-us/mission> (дата звернення: 19.02.2025).